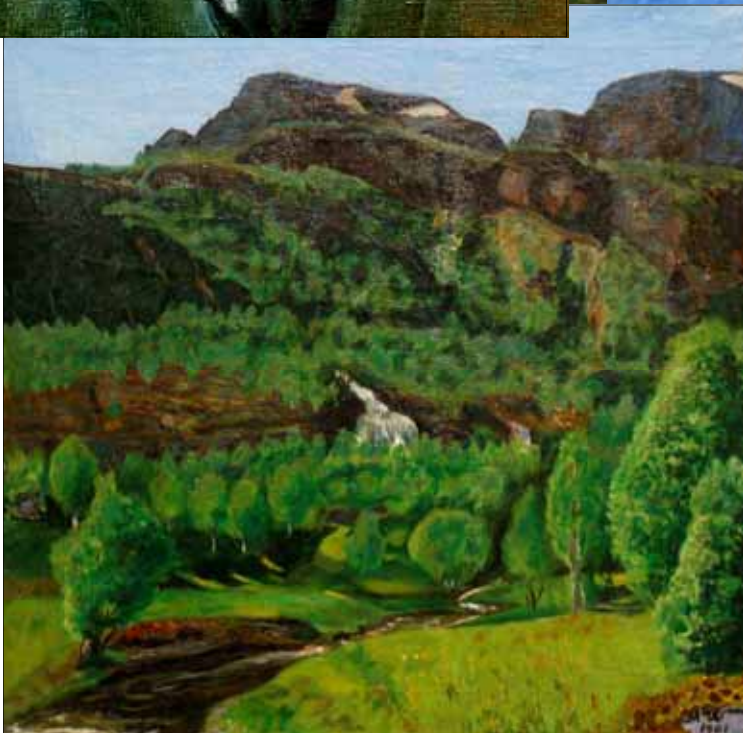
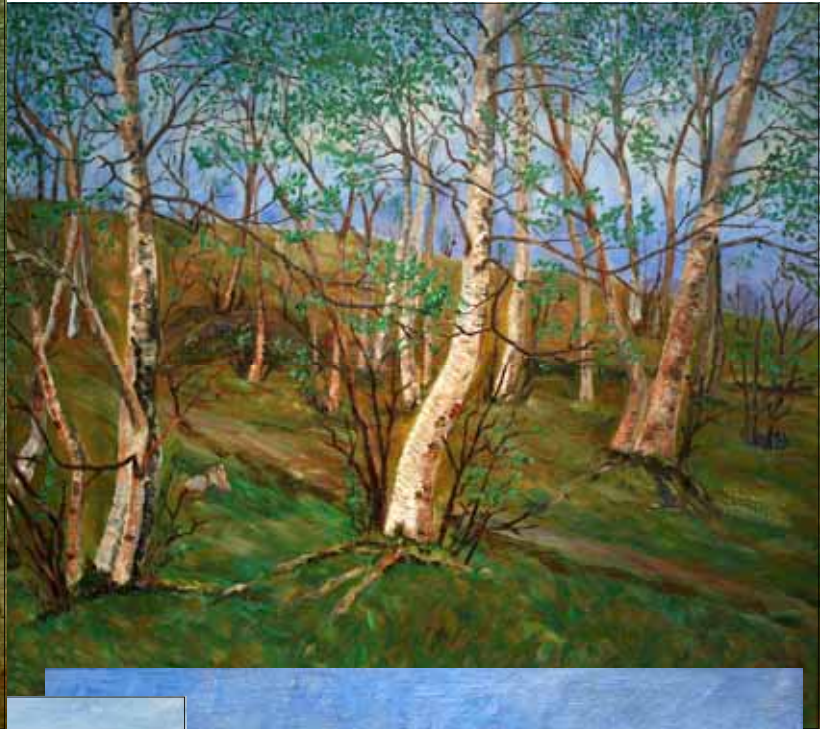


# Michal off Wigdehl

- heimstadmaleren fra Nordland



Alle foto: Bjørn Erik Olsen

Pedagogisk  
veiledning

**galleri bodøgaard**

Anne-Grethe Ellingsen  
Adjunkt/lærer  
Østbyen skole, Bodø



For  
Den kulturelle  
skolesekken,  
Bodø kommune

# Heimstadmaleren Michaloff Wigdehl

- *Vigdel i Gildeskål er et av de vakreste steder på nordlandskysten. Det ligger beskyttet av høye fjell i sør og øst; Høgstjerna, Breistjerna og Smørstampen. I nordvest, et par mil unna kysten, ligger Fugløya med sin skjønne profil ved siden av den litt mindre Fleina. Mellom disse to fjell er det vi ser midnattssolen om sommeren når vi står på Vigdelstranda. Da lager solen en bro av gull og alle nyanser i fiolett, rødt, grønt og blått over havet. Mot vest er det åpent hav og god plass for sørvesten når den kommer settende inn. I nordvest ser vi mektige Sandhornet ....*

*"I Vigdel har alle fjella snudd pensida till!"*

*Juliette, Wigdehls niese til Kathinka Jenssen i "Michaloff Wigdehl, Nordlands og Spitsbergens maler"*

I dette storslåtte landskapet ble Michaloff Wigdehl født 16. juli 1856, her vokste han opp og hit skulle han hele livet vende tilbake for å male landskapet som han var så glad i.

Han ble tidlig glad i å tegne men fikk ikke startet på sin kunstutdanning før i slutten av 1890-årene. I mellomtiden var han tilknyttet Kongens Garde i Stockholm og Kristiania i tillegg til at han tjente til livets opphold som gårdbruker på hjemgården Vigdel i Gildeskål og var huslærer på Støtt.

Han knyttet nære vennskapsbånd til maleren Nikolai Astrup under studietiden hos Harriet Backer og malte flere ganger sammen med ham i Jølster. Inspirasjon fra Astrup kan merkes i bildene hans – og Michaloff Wigdehl blir da også kalt "**Nordlands Astrup**".



Michaloff stiller ut i Trondheim og Kristiania, deltar på Statens Kunstutstilling (Høstutstillingen) og slo igjennom for alvor tidlig på 1900-tallet.

Han skulle også bli den første i norsk kunst som for alvor *oppdaget Svalbard* idet han deltok på hele tre ekspedisjoner til Spitsbergen og malte det særegne landskapet han møtte der.

Michaloff Wigdehl holdt mange utstillinger både i inn- og utland, mottok flere priser og legater og foretok flere utenlandsreiser i sin levetid. **Les hans biografii! (vedlegg)**

Han døde 65 år gammel og er begravd ved Gildeskål gamle middelalderkirke, Innedyr.

## Hjemstedmaleriet

Hos Michaloff Wigdehl, som hos Nikolai Astrup hadde *hjemstedet* fokus i hans malekunst. Mesteparten av hans produksjon har landskapsmotiver fra Gildeskål, men motivene er også hentet fra Salten, Rana, Lofoten, Jølster og Vestlandet samt Spitsbergen på Svalbard.

Michaloff Wigdehl hadde hele livet tilhørighet til Gildeskål og hjemstedet. *Hjemstedsmaleriet* oppsto på slutten av 1800-tallet som en reaksjon på bykulturen og industrialiseringens fremmedgjøring og identitetstap. Svært mange mennesker forlot bygdene og de stedene de hadde sine røtter til ensformig arbeid i industrien i byen. Ofte mistet de det som utgjorde deres identitet i denne prosessen; dialekt, tradisjon og religiøs tilknytning.

Kunsten fungerte her som et *motbilde* ved å henvise til den natur som kunne gi det bylivet manglet; et *følelsesliv*



## Nyromantikken i 1890-årene – stemningsmaleriet

Michaloff Wigdehl var ute etter det stemningsmettede i naturen og valgte ofte den nordnorske sommernatten som motiv for sine bilder. Han var knyttet til Gildeskål gjennom sin oppvekst og verdsatte kontakten med naturen og livet i familien, verdier han ville uttrykke gjennom sin kunst. Han malte i et naivistisk, forenklet formspråk, ofte i enkle og røffe linjer med sterke farger. Slik førte han Nordlands luft og lys inn i sine bilder på et særegent og personlig vis, preget av drømmende melankoli og en opprinnelig naturfølelse. Den natte- og skumringsstemning som ble karakteristisk både for maleri og diktning i 1890-årene gjorde at et nytt aspekt ved den norske naturen kom fram i lyset. Den ofte *blålige fargetonen* la seg over de forskjellige fargene og ga en mer helhetlig fargeflate. Konsentrasjon rundt en stemning, et motiv eller følelse ble tolket som mystisk og drømmende – og grep den som så det.

Også i *hjemstavnsdiktningen* blir *naturen* mer framtrødende som motiv; lokkende og suggererende, framstilt med en kraft mennesket kan trenge inn i og forstå (eks: Knut Hamsuns "Pan", Arne Garborgs "Haugtussa")

I *musikken* gir salmedikeren Elias Blix – også han fra Gildeskål (Våg) – rike naturskildringer i sine salmer (eks: Barndomsminne fra Nordland, (vedlegg)). I David Monrad Johansens klaversuite "*Nordlandsbilder opus 5*" (1915) finner man et nytt tonespråk som brukes til å skildre folkelivet i hjemfylket Nordland, og i sangsyklusen "Nordlands Trompet" (tekst Petter Dass) er nordlandsnaturen framtrødende. Både malekunst, litteratur og musikk brukes som uttrykk for *hjemlengsel*. I dag ville man kanskje si "*Det e her æ høre tell!*"

*"Michaloff Wigdehl – heimstadmaleren fra Nordland" er en kunstutstilling som egner seg for barn og unge i alle aldersgrupper. Det pedagogiske opplegget kan tilpasses alle trinn i grunnskolen (også barnehagen). Utstillingen er tilbudt 5.trinn i Bodø kommune gjennom*

**Den kulturelle skolesekken,  
Bodø kommune**



*SKOLEN SKAL STIMULERE ELEVENE I DERES PERSONLIGE UTVIKLING OG IDENTITET I DET Å UTVIKLE ETISK, SOSIAL OG KULTURELL KOMPETANSE*

*Læringsplakaten, Opplæringslovens § 1-2, Læreplanverkets generelle del*

Kunnskapsløftet (ny læreplan for grunnskolen) setter kompetansemål for opplæringen i de forskjellige fag. Utstillingen stimulerer flere av hovedområdene i planen (for eksempel kunst og visuell kommunikasjon i Kunst og håndverk). Grunnet fagplanens generelle formuleringer kreves det bearbeiding på lokalt plan. Se for øvrig kompetansemål etter 2., 4., 7., og 10. årstrinn i planen.

*FAGET KUNST OG HÅNDVERK STÅR SENTRALT I UTVIKLINGEN AV DEN KULTURELLE ALLMENNDANNELSEN. ESTETISK KOMPETANSE ER EN KILDE TIL UTVIKLING PÅ FLERE NIVÅER, FRA PERSONLIG VEKST VIA INNFLYTTELSE PÅ ENS EGNE OMGIVELSER TIL KREATIV NYTENKING I ET STØRRE SAMFUNNSPERSPEKTIV.*

*Læreplan i Kunst og håndverk  
Kunnskapsløftet*

## Forarbeid i klassen

### Bli kjent med Michaloff wigdehl

- *Lag ei Michaloff Wigdehl-bok!* Les biografien hans (vedlagt). Som du ser var han glad i å reise, også utenlands. Hvilke land har han besøkt – og hatt utstillinger i?
- Hva vet du om Michaloff Wigdehl? Gjør et søk på Google og studer treffene nærmere. Hva finner du? Lag ei infoliste. Søk også på [www.saltenmuseum.no](http://www.saltenmuseum.no)
- Bruk katalogen til utstillingen – eller besøk biblioteket og spør etter Gildekålboka (nr 1, 2, 3, 4 og 16)
- Finn Gildeskål og Vigdel på kartet. Har du vært i Gildeskål? Fortell! Regn ut hvor langt unna ditt hjemsted Vigdel ligger. Kan klassen besøke stedet? Hva med en fottur til Vigdelvatnet som var et av hans yndlingsmotiv?
- Gå inn på <http://biblioteknett.no/alias/HJEMMESIDE/GBS/Sider/Wigdehl/galleri1.htm>
- Studer landskapsbildene og velg et av bildene i databasen. Velg et sted i bildet du helst vil være og lag en tekst om hva du ser (hva vil du gjøre her?) Les høyt for hverandre. Finn noen setninger i hver tekst dere synes er gode og lag en fellestekst!

### Byen og landet

- Prøv å forestille deg hvordan det var å vokse opp på landsbygda for over 100 år siden
  - Hvordan bodde folk?
  - Hva arbeidet de med?
  - Hvordan reiste folk?
  - Hvordan er det i dag?
  - Hva er fordelene ved å bo på landsbygda?
- Prøv å forestill deg hvordan det var å vokse opp i norske byer for over 100 år siden
  - .Hvordan bodde folk?
  - Hva arbeidet de med?
  - Hva skiller byen fra landsbygda?
  - Hva er fordelene ved å bo i en by?



## Michaloff Wigdehl kalles "Nordlands Astrup". Hvorfor?

- Gå inn på [www.nikolai-astrup.no](http://www.nikolai-astrup.no) og studer bildene hans (se "slideshow"). Sammenlikn med bildene Michaloff Wigdehl har laget.
  - Hvilke likheter finner du?
  - Hvordan er fargebruk og linjeføring sammenliknet med Michaloff Wigdehl sine bilder? Hva er de største forskjellene?
- Besøk [www.st-art.no](http://www.st-art.no) – En interaktiv presentasjon beregnet for mellomtrinnet som presenterer et tverrsnitt av kunsthistorien. Samtidig gir den elevene ulike verktøy for tilnærming til kunsten. Gjennom lek og utforsking skal elevene tilegne seg kunnskaper om og forståelse for det kunstneriske uttrykket. Her finner du også kjente bilder av Nikolai Astrup

## Naturen rundt oss

### Naturen som inspirasjon

- Bruk internett, katalogen og annen kunstilliteratur

- På hvilken måte var Michaloff Wigdehls bilder inspirert av naturen?
- Nevn andre kunstnere du kjenner som også er inspirert av naturen.
- Se på naturen på noen av bildene. Sammenlign med landskapet på ditt hjemsted. Hvilke likheter og forskjeller finner du?

- Tenk deg at du er på det stedet Michaloff Wigdehl har malt et av bildene. Beskriv det du ser, hører og føler.

- Velg et av bildene til Michaloff Wigdehl

- Tenk deg at du kunne se på ham en stund mens han malte, Hva ville du spørre ham om, og hva tror du han ville svare? Lag et *rollespill* som dere øver på og framfører for de andre!

- Finn Gildeskål på et kart. Let etter stedsnavn i titlene på bildene!

- Velg et bilde Michaloff Wigdehl har malt på hjemstedet – beskriv det for de andre i klassen.
- Hva vil det si å ha en personlig stil?



## I møte med utstillingen

### Landskapsbildet

Hvilke trekk er felles for mange av landskapsbildene?

- Michaloff Wigdehl hadde ofte *Sandhornet*, *Fugløya* og *"Fjeldvannet"* som motiv i sine bilder. Kan du finne motivene i flere versjoner i utstillingen?



- Samle elevene foran et av Michaloff Wigdehls bilder. La elevene bestemme bildet
  - Hva ser vi?
  - Hvordan er fargene brukt? Skarpe, klare – eller duse farger? Betyr dette noe?
  - Har Michaloff Wigdehl lagt vekt på *detaljene*?
  - Hvordan er penselstrøkene? Utpensler de detaljene eller gir de et skisseaktig uttrykk? Hvordan skal vi tolke dette?
  - Hvilken stemning formidler bildet?

- Finn bilder som viser forskjellig *stemning* (lykke, glede, hygge, tristhet, sorg, uhygge, fred, høytid, stillhet).



- Finn bilder som har med alle *de fire årstidene*.
  - Kan du finne et bilde der *naturens mystikk* kommer fram?
- Hva er et *portrett*?
  - Finn portretter i utstillingen og beskriv disse.
  - Hvilke andre motiver finner du presentert i Michaloff Wigdehls bilder? Lag ei liste.
  - Gå på skattejakt i bildene fra utstillingen (Vedlegg). Skriv ned tittel og årstall det er malt.

## Etterarbeid

### Finn Svalbard og Spitsbergen på kartet

- Kan du finne igjen navnene på titlene til Wigdehls Spitsbergenbilder?
- Tenk deg at du var Michaloff Wigdehl på en av Spitsbergenekspedisjonene for snart 100 år siden. Lag en tekst hvor du beskriver stemningen om bord i fartøyet mens du sitter på dekk og maler!
- Mal et bilde med fargetoner i hvitt, blått og rødt!

### Studie av et landskap

#### – fra enkel linje til form i rom

- I Form nr 5/2004 finner du en god metode for frihåndstegning til bruk for elever på mellomtrinnet. [www.kunstogdesign.no/form104/atolk\\_landskap.html](http://www.kunstogdesign.no/form104/atolk_landskap.html)
- Michaloff Wigdehl beskriver landskapet i Nordland på et personlig og atypisk vis. Flere forfattere har skrevet dikt om Nordland, blant annet sambygdingen Elias Blix (Barndomsminne fra Nordland (vedl) – og Petter Dass (Nordland Trompet).
- Lag ditt eget *landskapsdikt* inspirert av bildene til Wigdehl!



### Mitt Landskap

#### – inspirert av Michaloff Wigdehls bilder

- Bruk staffeli og mal ditt landskap – se bort fra detaljene.

### Trær og fjell

- I landskapsbildene til Michaloff Wigdehl ser vi ofte trær og fjell. Det er skrevet mange tekster og dikt om disse motivene. Kan du finne noen?
- Lag din egen tekst om trær; små trær, store trær, løvtrær, bartrær, vakre trær, rare trær, fallende trær, fantasitrær .....

  - Tegn/mal dette treet/disse trærne!
  - Fjellsider, spisse fjell, steile fjell, fjellknauser, knatter, knudrete berg, svaberg ..... gjør likedan her!
  - Kall bildet "*Mitt fjell i Nordland*!"

- Velg et bilde av Michaloff Wigdehl du liker godt.
  - Lag et stoffbilde/collage inspirert av dette bildet. Klipp eller riv. Tenk hele, forenklede former.
- Skriv en *kunstanmeldelse* fra besøket i galleriet og send til lokalavisa!

## Tverrfaglighet (eksempler):

Norsk	Lage tekster, dikt og fortellinger, eventyr og sagn.
Natur- og miljøfag	Undersøke landskaper/omgivelser i nærmiljøet. Flora og fauna i Nordland – før og nå.
Samfunnsfag (historie)	Undersøke hvordan folk levde i nærmiljøet før i tida – sammenlikninger med dagens Nordland.
Matematikk	Pengesystemet før og nå. Praktisk matematikk, perspektiv, det gygne snitt, arbeidstegninger og modeller, arkitekttegninger.
Musikk	Folkemusikk og dans – før og nå. Salmer og sanger fra Nordland.
Heimkunnskap	Gamle mattradisjoner i Nordland – mot dagens matvaner

*OPPLÆRINGEN SKAL FREMME KULTURFORSTÅELSE OG BIDRA TIL UTVIKLING AV BÅDE SELVINNSIKT OG IDENTITET, RESPEKT OG TOLERANSE. ELEVENE SKAL MØTE KUNST OG KULTURFORMER SOM UTTRYKKER BÅDE MENSKERS INDIVIDUALITET OG FELLESSKAP OG SOM STIMULERER DERES KREATIVITET OG NYSKAPENDE EVNER. DE SKAL FÅ MULIGHET TIL Å BRUKE SINE SKAPENDE EVNER GJENNOM ULIKE AKTIVITETER OG UTTRYKKSFORMER. DETTE SKAL GI GRUNNLAG FOR REFLEKSJON, FØLELSER OG SPONTANITET.*

*Fra kulturell kompetanse  
Læringsplakaten  
Kunnskapsløftet*



"At reise er deilig, helst nordover. Helst på sjøen i snedrev, når det tuter i riggen er det en nydelse. Burde helst været sjømand isteden for maler; bedst at kunne gjøre begge dele. Dampskipet er nu på Folden i nordøst storm og snedrev, men det er nu friskere enn at gå på Karl Johan i søle og taake!"

*Michaloff Wigdehl i sin dagbok  
fra hurtigruta Midnatsol på  
vei fra Kristiania til Gildeskål  
14/12-1918*

**KILDER:** Øystein Parmann "Norge sett med kunstnerøyne"

Wexelsen, Danbolt og Loge "Nikolai Astrup – Tilhørighet og identitet"

Galleri Bodøgaard "De malte Nordland"

*Gildeskålboka 1, 2, 4 og 16*

Kathinka Jensen "Michaloff Wigdehl – Nordlands og Spitsbergens maler"

K E Harr "Der skreg en fugl – En reise i nordnorsk kunsthistorie"

*Norsk kunstnerleksikon, bind IV*

*Lærebøker i kunst og håndverk, 1 – 10 trinn*

*Læreplan 06 – foreløpig plan*

*Læreplanens generelle del*

Anne-Grethe Ellingsen  
Adjunkt/lærer  
Østbyen skole, Bodø



For  
Den kulturelle  
skolesekken,  
Bodø kommune